

STORTINGET

Innst. 46 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:256 S (2022–2023)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marius Arion Nilsen, Dagfinn Henrik Olsen, Christian Tybring-Gjedde, Himanshu Gulati og Terje Halleland om kjernekraftforskningssenter for miljøvennlig energi

Komiteens behandling

Olje- og energiminister Terje Aasland har uttalt seg om forslaget i brev av 4. oktober 2023. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til å gi skriftlige høringsinnspill i saken. Høringsinnspillene er tilgjengelige på sakens side på stortinget.no.

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen fjerne avgrensingen i Forskningsrådets utlysning om FME-midler, hvor det i dag står følgende: 'Det vil ikke kunne søkes om FME innenfor kjernekraft.'
- Stortinget ber regjeringen sørge for at 120–200 mill. kroner av Forskningsrådets utlyste forskningsmidler for miljøvennlig energi på 1,2 mrd. kroner disponeres til en FME for kjernekraft.
- Stortinget ber regjeringen sørge for at midlene for FME for kjernekraft utlyses snarest, med nye søknadsfrister som gir relevante aktører muligheten til å utarbeide gode søknader om FME-er om kjernekraft.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Jan Tore Sanner, fra Senterpartiet, Anja Ninasdatter Abusland og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til representantforslaget.

Komiteen peker på at Norge i årene som kommer, er avhengig av mer grønn energi, både for å nå vedtatte klimamål og for å sikre nok energi til kraftkrevende industri og til befolkningen for øvrig. Komiteen viser til at det i årene som kommer, er behov for å styrke Norges kraftproduksjon betydelig for å dekke den forventede kraftbruken.

Komiteen viser til statsrådets uttalelse, hvor statsråden peker på at utlysning av nye forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) er rettet inn mot temaområdene som inngår i Energi21-strategien, Forskningsrådets

porteføljeplan for energi og lavutslipp og gjeldende energiforskningspolitikk.

Komiteen viser videre til at statsråden understreker at avgrensningen knyttet til FME-ene ikke innebærer at norske forskningsprosjekter innen kjernekraft ikke kan motta støtte fra andre deler av virkemiddelapparatet. Komiteen merker seg at regjeringen har bevilget 200 mill. kroner til et senter for nukleær forskning som skal bidra til å dekke det nasjonale behovet for økt nukleær kompetanse.

Komiteen vil påpeke at Norge var tidlig ute med å forske på sivil bruk av kjernekraft etter andre verdenskrig, og Norge var det sjette landet i verden som bygde en atomreaktor da den første reaktoren ble startet opp på Kjeller i 1951. Haldenreaktoren ble startet opp i 1958. Driften av reaktorene har bidratt til internasjonalt samarbeid om sikker reaktordrift og et bredt internasjonalt forskingssamarbeid der Institutt for energiteknikk (IFE) har vært en internasjonalt ledende aktør innen energiforskning siden 1948.

Norge besitter verdensledende kompetanse innen flere områder på kraft- og energifeltet, og komiteen ser det som naturlig at denne kompetansen videreutvikles i tråd med samfunnets behov.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Venstre, mener at forskning og ny kunnskap er avgjørende for å skape arbeidsplasser og for å finansiere felles velferd i framtiden. Mange av de store utfordringene samfunnet står overfor, må løses gjennom forskning. Norge må bygge videre på de feltene der landet har sterke fagmiljøer og naturgitte fordeler som kan utnyttes. Dette er også gjeldende for energifeltet.

Flertallet mener at forskningsprogrammet «Forskningssentre for miljøvennlig energi» (FME) er et av mange viktige tiltak for å fremme forskning på miljøvennlig energi. Flertallet mener at prioriteringer innenfor et slikt program burde følge de vedtatte nasjonale strategiene for kraftfeltet. I sin uttalelse til komiteen viser olje- og energiminister Terje Aasland til dette og skriver:

«Utlysningen av nye forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) er rettet inn mot temaområdene som inngår i Energi21-strategien, Forskningsrådets porteføljeplan for energi og lavutslipp og gjeldende energiforskningspolitikk.»

Flertallet gjør også oppmerksom på at før dette forslaget vil bli ferdigbehandlet i Stortinget, vil fristene for å søke være passert. Så forslaget vil derfor innebære at hele eller deler av søkeprosessen som begynte i januar, må startes på nytt. Flertallet mener dette grenser til en detaljstyring av Forskningsrådets oppgaver som ikke kan rettferdiggjøres uten at det har skjedd betyde-

lige endringer i de overordnede nasjonale strategiene og prioriteringene innenfor energifeltet.

Flertallet ønsker å fremme forskningsprogrammet «Forskningssentre for miljøvennlig energi» (FME) sin betydning for norske forskningsmiljøers evne til å utvikle løsninger for energiomstilling og reduksjon av klimagassutslipp. Forskningen bidrar også til å løfte norsk næringsliv der hvor bedriftene har gode forutsetninger for å lykkes og for å skape arbeidsplasser. Om man går inn for å prioritere og velger én energiform framfor de andre, blir også midlene til de andre redusert. Dette har blitt gjort tidligere, men kun når dette samsvarer med større satsinger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det er viktig med ny og oppdatert kunnskap om kjernekraft og det nukleære feltet. Derfor ønsker disse medlemmer å fremme at regjeringen har tildelt 200 mill. kroner fordelt over åtte år til etablering av et nytt senter for nukleær forskning gjennom Forskningsrådet. Senteret vil bidra til den brede forskningen på det nukleære feltet, men vil også legge grunnlaget for mer spisset forskning fremover. I senterets tematiske avgrensning nevnes

«atomsikkerhet og atomberedskap inkl. kunnskap om sikkerhet ved kjernekraftanlegg og tiltak ved radioaktiv forurensning (radioøkologi) som noe det skal forskes på».

Disse medlemmer mener at det er positivt at Norge øker kunnskapen om og forskningen på nukleære fag, siden kjernekraft bruks av våre naboland og slike kunnskapsmiljøer vil være avgjørende for at Norge er oppdatert på utviklingen innenfor feltet. Disse medlemmer vil også peke på at regjeringen har opprettet nye studieplasser innenfor nukleære fag. I budsjettet for 2023 ble det vedtatt å opprette 40 nye plasser i nukleære fag, likt fordelt mellom Universitetet i Oslo og Norges miljø- og biovitenskaplige universitet. Studieplassene er femårige, og antallet vil bli trappet opp hvert år inntil studiekapasiteten er fullt utbygd høsten 2027.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at FNs klimapanel og Det internasjonale energibyrådet (IEA) begge har slått fast at kjernekraft er en del av løsningen for å nå de globale klimamålene innen 2050. Disse medlemmer viser videre til at EU har ledende forsknings- og utviklingsprogrammer på kjernekraft, både for å utvikle ny teknologi for fisjonskraft og for utvikling av prototyper for fusjonskraft. I EUs klimasatsing anses kjernekraft som en del av miksen for å nå klimamålene og er opplistet i EUs taksonomi for bærekraftig aktivitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre peker på at Energikommisjonen i NOU 2023:3 Mer av alt – ras-

kere understreker at Norge må øke kraftproduksjonen betydelig frem mot 2050, og at norsk energipolitikk må svare på både det kortsiktige og det langsiktige behovet for mer fornybar kraft i årene som kommer. Samtidig bør ikke satsing på kort og mellomlang sikt utelukke utredninger av hvilke forutsetninger og behov Norge eventuelt har for kjernekraft i den norske energimiksen på lengre sikt.

Disse medlemmer viser til at Høyre ønsker en slik utredning om forutsetninger og behov for kjernekraft i Norge og at Norge skal ta en aktiv rolle i den internasjonale forskningen og utviklingen av ny kjernekraftteknologi.

Disse medlemmer er enige med forslagsstillerne i at det vil være positivt med flere åpne arenaer for finansiering av forskning på miljøvennlig energi der også satsinger innen kjernekraftforskning kan konkurrere om midler. Men disse medlemmer mener imidlertid at en konkret utvidelse av kriteriene for FME-ene bør vurderes og eventuelt endres i samråd med strategien vedtatt av styret i Energi21 og Forskningsrådet, og disse medlemmer støtter derfor ikke forslaget.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå og vurdere fjerning av eksisterende barrierer for forskning på kjernekraft og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre støtter ikke forslagene om å omdisponere midler og endre utlysningen av midler til FME, da tildelinger til FME-er bør skje forutsigbart og transparent gjennom åpen konkurranse, og ikke gjennom vedtak fattet av Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt er enig med forslagsstillerne i at Norge har, og må ha, ambisiøse planer for utfasing av fossil energi. Skal Norge nå klimamålene, må man tenke både på kort og lang sikt. Det er nødvendig å ta i bruk det som finnes av tilgjengelig teknologi, men også legge til rette for forskning på nye grønne løsninger.

Disse medlemmer er opptatt av at midler brukes målrettet og effektivt, slik at Norge kan nå klimamålene og samtidig rigge fremtidens energiforsyning på en bærekraftig måte for kommende generasjoner. Disse medlemmer vil støtte regjeringens satsing på nye forskningssentre for miljøvennlig energi, som er rettet mot områder hvor norske forskningsmiljøer og næringsliv må spille en viktig rolle fremover. Videre støtter disse medlemmer vurderingen fra statsråd Terje Aasland om at dagens kjernekraftteknologi ikke fremstår som et aktuelt alternativ for kraftproduksjon i Nor-

ge. Men det betyr ikke at det ikke kan være det i fremtiden, og det trenges forskning på alle områder, slik at beste løsninger gjøres tilgjengelige. Disse medlemmer vil understreke at det er store utfordringer med kjernekraft, og at det er høyst uvisst om dette vil være noe det kan satses på i fremtiden. For disse medlemmer er det derfor ikke aktuelt å støtte forslagene som vil innebære å prioritere forskning på kjernekraft fremfor andre miljøvennlige energiteknologiområder.

Disse medlemmer vil knytte en kommentar til forslag 1, som kunne vært aktuelt ved at Forskningsrådet foretok en vurdering av hva som kvalifiserte som gode og relevante prosjekt. Men i og med at denne ordningen med utlysning av FMEer har en begrenset ramme, og det er behov for viktig forskning på de områdene som allerede er omfattet av Forskningsrådet protofølgeplan, så mener disse medlemmer at disse områdene må prioriteres fremfor kjernekraft.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til at Norge i over 100 år har nytt godt av ren, stabil og rimelig kraft som har dannet grunnlaget for samfunnets og næringslivets vekst. Kjernekraft har potensial til å opprettholde denne stabiliteten og en bærekraftig energiforsyning, noe som er essensielt for industrien og det økende energibehovet.

Dette medlem vil vise til at kjernekraft er internasjonalt anerkjent som en viktig del av veikartet mot netto nullutslipp. Det internasjonale energibyrået (IEA) støtter veksten innen kjernekraft som en nødvendig strategi for å nå klimamål. IEA ser for seg en økning i kjernekraftkapasitet fra 417 gigawatt i 2022 til 916 gigawatt i 2050, noe som vil bidra til å redusere globale utslipp og bekjempe klimaendringer.

Dette medlem vil også påpeke at moderne kjernekraft nå anses som minst like trygt som eller tryggere enn annen lavutslippsteknologi av både EUs vitenskapspanel og FN.

Dette medlem vil vise til at utviklingen på kjernekraftområdet er stor. Flere norske kommuner har uttrykt interesse for kjernekraft, og selskapet Norsk Kjernekraft AS har inngått samarbeid med finske TVO Nuclear Services Oy og danske Seaborg ApS.

Dette medlem viser til at forskning på kjernekraftområdet bidrar til utvikling av avanserte teknologier som små modulære reaktorer (SMR) og saltmeltereaktorer. Disse teknologiene representerer fremtiden for kjernekraftindustrien og har potensial til å levere ren og pålitelig energi til industri og husholdninger i mange tiår fremover. Dette medlem vil også vise til det nylige initiativet fra regjeringen om å etablere et nukleært forskningssenter. For å støtte utviklingen er det viktig å fjerne begrensningene på forskningsmidler innen kjernekraft. Representantforslaget om å åpne for søknader om Forskningsrådets midler til kjernekraftforskning vil

stimulere til videre innovasjon og bane vei for nye bærekraftige energiløsninger.

Dette medlem vil påpeke at alle andre typer kraftproduksjon og energibærere gis forskningsstøtte, mens kjernekraft holdes utenfor. Dette fremstår som en urimelig forskjellsbehandling, spesielt tatt i betraktning den store utviklingen som skjer på flere områder innen kjernekraft både nasjonalt og internasjonalt. Dette medlem vil også vise til at Norge har sterke tradisjoner og miljøer innen forskning på kjernekraft. Dette er miljøer som vil kunne bidra positivt til videre utvikling, og da mener dette medlem at det er viktig å sikre at også disse miljøene får tilgang til forskningsmidler.

Dette medlem vil videre vise til at et flertall av partiene er positive til å innhente ny kunnskap om kjernekraft. Flere lokallag fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet har også sendt inn egne høringsinnspill som er positive til at Forskningsrådet skal pålegges å åpne for at det også kan søkes om midler til forskning på kjernekraft.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fjerne avgrensingen i Forskningsrådets utlysning av FME-midler, hvor det i dag står følgende: 'Det vil ikke kunne søkes om FME innenfor kjernekraft'.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at 120–200 mill. kroner av Forskningsrådets utlyste forskningsmidler på miljøvennlig energi på 1,2 mrd. kroner disponeres til en FME for kjernekraft.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at midlene på FME for kjernekraft utlyses snarest, med nye søknadsfrister som gir relevante aktører muligheten til å utarbeide gode søknader om FME-er om kjernekraft.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til Venstres merknader og forslag om kjernekraft i Innst. 307 S (2022–2023). Norge har i lang tid deltatt i et europeisk forskningssamarbeid på atomenergi. Norge er imidlertid ikke fullt medlem av det europeiske atome-nergifelleskapet, og heller ikke medlem av forskningsprogrammet EUROfusion. Dette medlem peker på at fullverdig norsk medlemskap i europeiske atomforskningssamarbeid vil være positivt for å sikre norske aktører tilgang til europeiske forskningsmidler.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 14. november 2023

Hege Bae Nyholt

leder

Kari-Anne Jønnes

ordfører

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gjennomgå og vurdere fjerning av eksisterende barrierer for forskning på kjernekraft og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fjerne avgrensingen i Forskningsrådets utlysning av FME-midler, hvor det i dag står følgende: «Det vil ikke kunne søkes om FME innenfor kjernekraft.»

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sørge for at 120–200 mill. kroner av Forskningsrådets utlyste forskningsmidler på miljøvennlig energi på 1,2 mrd. kroner disponeres til en FME for kjernekraft.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sørge for at midlene på FME for kjernekraft utlyses snarest, med nye søknadsfrister som gir relevante aktører muligheten til å utarbeide gode søknader om FME-er om kjernekraft.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:256 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marius Arion Nilsen, Dagfinn Henrik Olsen, Christian Tybring-Gjedde, Himanshu Gulati og Terje Halleland om kjernekraft-forsknings-senter for miljøvennlig energi – vedtas ikke.

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Statsråden

Utdannings- og forskningskomiteen
Stortinget
Karl Johans gate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/1941-

4. oktober 2023

Representantforslag 256 S (2022-2023) om kjernekraftforskningscenter for miljøvennlig energi

Jeg viser til brev fra Utdannings- og forskningskomiteen 21. juni 2023 vedlagt representantforslag 256 S (2022-2023) fra stortingsrepresentantene Marius Arion Nilsen, Dagfinn Henrik Olsen, Christian Tybring-Gjedde, Himanshu Gulati og Terje Halleland. Representantene fremmer følgende forslag:

- 1. Stortinget ber regjeringen fjerne avgrensingen i Forskningsrådets utlysning om FME-midler, hvor det i dag står følgende: «Det vil ikke kunne søkes om FME innenfor kjernekraft.»*

Utlysningen av nye forskningscentre for miljøvennlig energi (FME) er rettet inn mot temaområdene som inngår i Energi21-strategien, Forskningsrådets porteføljeplan for energi og lavutslipp og gjeldende energiforskningspolitikk. Temaene omfatter bl.a. vannkraft, vindkraft til havs, energieffektivisering, CO₂-håndtering og hydrogen. Dette er områder hvor norske forskningsmiljøer og næringsliv har best forutsetninger for å bidra med ny teknologi og løsninger for energiomstilling og reduksjon av klimagassutslipp. Tradisjonell kjernekraftteknologi fremstår per i dag ikke som en aktuell energikilde i det norske kraftsystemet. Norge har heller ikke spesielle fortrinn eller særskilte forutsetninger for å forske på eller pilotere fremtidens kjernekraftsløsninger. Det har land som har betydelig innslag av kjernekraft i sitt energisystem. Regjeringen vil følge den internasjonale utviklingen tett, men mener derfor at FMEene bør rettes inn mot andre områder.

Avgrensningen knyttet til FMEene innebærer imidlertid ikke at norske forskningsprosjekter innen kjernekraft ikke kan motta støtte fra andre deler av virkemiddelapparatet. Jeg er for eksempel kjent med at et prosjekt med navn «Nuclear Propulsion of Merchant Ships 1» ledet av forskere ved NTNU mottar støtte fra Forskningsrådet gjennom MAROFF-2 programmet

for perioden 2023-2024. Det er med andre ord mulig for næringsliv og forskningsinstitusjoner å søke om støtte til forskning på kjernekraft gjennom Forskningsrådets ulike ordninger.. Regjeringen har for øvrig bevilget 200 mill. kroner til et senter for nukleær forskning som vil bidra til å dekke det nasjonale behovet for nukleær kompetanse.

2. *Stortinget ber regjeringen sørge for at 120-200 mill. kroner av Forskningsrådets utlyste forskningsmidler for miljøvennlig energi på 1,2 mrd. kroner disponeres til en FME for kjernekraft.*
3. *Stortinget ber regjeringen sørge for at midlene for FME for kjernekraft utlyses snarest, med nye søknadsfrister som gir relevante aktører muligheten til å utarbeide gode søknader om FME-er om kjernekraft.*

De to forslagene vurderes samlet.

Tildeling av forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) skal primært skje på grunnlag av åpne utlysninger og gjennom konkurranse der relevans og kvalitet er avgjørende. Det bidrar til at våre FME-er har de beste forutsetninger for å lykkes, og at de er best mulig innrettet for å bidra med løsninger på våre energi- og klimautfordringer.

Det har tidligere blitt gjort to unntak til kriteriet om åpne utlysninger. De to unntakene var beslutningene om å utlyse et FME på vindkraft og et FME innenfor hydrogen. Tildelingene skjedde hhv. i 2021 og 2022 på grunnlag av konkurranse, og de resulterte i FME Northwind innen vindkraft og FME HyValue og HYDROGENi innen hydrogen. Årsaken til disse målrettede utlysningene var at vindkraft og hydrogen var gjenstand for særskilte satsinger fra regjeringen Solberg og denne regjeringens side.

Dagens kjernekraftteknologi fremstår per i dag ikke som et aktuelt alternativ for kraftproduksjon i Norge, og det er usikkert om utviklingen inne kjernekraft vil føre til at det blir det i fremtiden. Dersom 120-200 mill. kroner av den samlede summen på inntil 1,2 mrd. kroner i FME-utlysningen skal øremerkes et FME innenfor kjernekraft, blir det tilsvarende mindre til andre miljøvennlige energiteknologiområder. Olje- og energidepartementet har begrensede ressurser til energiforskning. For å møte energi- og klimautfordringene må vi derfor konsentrere forskningsinnsatsen først og fremst om områder der Norge har naturlige fortrinn, et aktivt næringsliv og gode kunnskapsmessige forutsetninger. Jeg mener derfor det ikke er tilrådelig å øremerke midler til et FME på kjernekraft, og at relevante prosjekter innen kjernekraft heller søker støtte gjennom konkurransen knyttet til Forskningsrådets øvrige ordninger.

Jeg anbefaler på denne bakgrunn at Stortinget avviser representantskapsforslaget.

Med hilsen

Terje Aasland

Adresseliste

Anne Groholt

Utdannings- og forskningskomiteen

Stortinget

Stortinget

